

مقایسه مهارت‌های روانی حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی در دانش‌آموزان پیش‌دبستانی رفته و نرفته

غلامرضا گل محمدنژاد^۱، امیر یکانی‌زاد^{۲*}

۱. استادیار گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران

۲. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد واحد سلماس، سلماس، ایران

تاریخ دریافت: ۹۵/۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۹۵/۹/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به پیشرفت علم و فناوری در قرن حاضر و تبلور این نکته که شکوفایی یک کشور از بستر آموزش و پرورش برمی‌خیزد، نیاز به گسترش دوره پیش از دبستان، بیش از گذشته خود را نمایان می‌سازد. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش آموزش پیش‌دبستانی بر مهارت‌های روانی- حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی در دانش‌آموزان ابتدایی انجام شده است.

روش: پژوهش حاضر یک پژوهش پس‌رویدادی (علی- مقایسه‌ای) است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان خوی در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ که تعداد آنها ۱۹۰۰ نفر بود. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعداد ۳۲۰ نفر که ۱۶۰ نفر آنها دارای تجربه پیش‌دبستان و ۱۶۰ نفر فاقد تجربه پیش‌دبستانی بودند به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده شامل پرسشنامه رفتار سازشی (لامبرت و همکاران، ۱۹۷۴) و آزمون رشد حرکتی (لینکلن ازرتسکی، ۱۹۴۵) بود. برای تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل آزمون واریانس چندمتغیری نشان داد که آموزش پیش‌دبستانی باعث افزایش مهارت‌های روانی- حرکتی و سازش‌یافتگی در تمامی مؤلفه‌های آن‌ها در دانش‌آموزان باتجربه آموزش پیش‌دبستانی شده است ($p < 0/001$).

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج پژوهش حاضر آموزش پیش‌دبستانی می‌تواند به‌عنوان یکی از کارآمدترین روش‌های افزایش مهارت‌های روانی- حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی در دانش‌آموزان باشد. تلویحات نتیجه به‌دست آمده در مقاله مورد بحث قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: آموزش پیش‌دبستانی، مهارت‌های روانی- حرکتی، سازش‌یافتگی اجتماعی

*نویسنده مسئول: امیر یکانی‌زاد، کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد واحد سلماس، سلماس، ایران.

ایمیل: Yekaniamir@gmail.com   تلفن: ۰۴۴ - ۳۵۲۲۵۵۵۲

مقدمه

موفقیت کودکان در مدرسه تا حدودی به رویدادهایی بستگی دارد که آن‌ها قبل از ورود به مدرسه تجربه کرده‌اند. آمادگی کودکان برای ورود به مدرسه و موفقیت بعدی آن‌ها در تحصیل، با جنبه‌های مختلف تحول^۱ آن‌ها مرتبط است؛ اما امروزه در پرتو تلاش صاحب‌نظران مختلف، مسیر تفکر و برنامه‌ریزی به سمت بارور کردن آموزش‌های پیش از دبستان، به عنوان پیش‌نیاز ورود کودکان به مدرسه، تغییر کرده است (۱). یکی از عوامل تعامل انسان با محیط، رفتارهای روانی - حرکتی است، از این‌رو یکی از جنبه‌های تحولی که در آموزش پیش‌دستانی باید مورد توجه قرار گیرد، رفتارهای روانی - حرکتی است (۲). برنامه‌های حرکتی و بازی‌های هدفمند همراه با سایر فعالیت‌های پرورشی، بستری مناسب برای تمرین و تکرار برخی از مفاهیم ذهنی و شناختی در دوره پیش‌دستانی است. حرکت وسیله‌ای برای برقراری ارتباط و آموزش است و با آن می‌توان مهارت‌های حرکتی را به کودکان آموزش داد (۳). همچنین برخی پژوهشگران بر ضرورت توجه به آمادگی‌های روانی - حرکتی کودکان دوره‌ی پیش از دبستانی تأکید کرده‌اند. آن‌ها سال‌های اولیه کودکی را به عنوان مرحله ایده‌آلی برای یادگیری مهارت‌های حرکتی می‌دانند (۴).

مهارت‌های روانی - حرکتی شامل ترکیبی از فعالیت‌های جسمی و ذهنی هستند و به فعالیت‌های روانی - حرکتی اشاره دارد؛ به عبارت دیگر فعالیت‌های ذهنی که بر فعالیت‌های حرکتی تأثیر دارند و یا برعکس فعالیت‌های حرکتی که بر فعالیت ذهنی تأثیر می‌گذارند در کنار یکدیگر فعالیت روانی - حرکتی را تشکیل می‌دهند و نیز میزان چیرگی افراد در این فعالیت، سطح مهارت روانی - حرکتی آن‌ها را نشان می‌دهد (۵)، همچنین اصطلاح روانی - حرکتی دربرگیرنده همه حرکات ارادی قابل مشاهده انسان است (۶).

از سوی دیگر مهارت‌های اجتماعی نیز با مهارت‌های روانی - حرکتی ارتباط تنگاتنگ و نزدیکی دارند و جنبه مهمی از تحول کودک محسوب می‌شوند. سازش‌یافتگی اجتماعی معمولاً در اصطلاحات نقش‌های اجتماعی، عملکرد نقش، درگیر شدن با دیگران و رضایت با نقش‌های متعدد مفهوم‌سازی شده است (۷)؛ بنابراین منظور از سازش‌یافتگی اجتماعی، رابطه‌ای است که میان فرد و محیط او، به‌ویژه محیط اجتماعی وجود دارد و به او امکان می‌دهد تا نیازها و انگیزه‌های خود را پاسخ گوید. فرد زمانی از سازش‌یافتگی بهره‌مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی اش رابطه سالم برقرار و انگیزه‌های خود را ارضا کند، در غیر این صورت او را سازش‌نیافته قلمداد می‌کنیم (۸). یکی از نظریه‌هایی که در آن ارتباط بین مهارت‌های روانی - حرکتی (حسی - حرکتی) و سازش‌یافتگی را به روشنی بیان کرده است نظریه تحول شناختی پیازه است (۹). به نظر پیازه بازتاب‌های فطری کودک در طی یک سری مراحل تدریجی، از شکل انعکاسی خارج شده و کودک سرانجام با هماهنگی دست، پا، چشم و سایر اعضای بدن به مهارت‌هایی دست می‌یابد که پایه و اساس هوش او را تشکیل می‌دهد (۱۰). در نظریه گزل نیز مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی با یکدیگر رابطه‌ای نزدیک دارند (۱۱). گالا هو و اُزمون^۲ فعالیت‌های حرکتی را در پیشرفت تحول اجتماعی مؤثر می‌دانند و معتقدند که شرکت کودکان در فعالیت‌های حرکتی به تعامل موفق با دیگران، مهار کردن پرخاشگری، بروز هیجانات به روش جامعه‌پسندانه و فهم معنای درست و غلط کمک می‌کند (۱۲). در مورد تفاوت‌های جنسیتی در مهارت‌های روانی - حرکتی، پسرها در مهارت‌هایی که به نیرو و قدرت نیاز دارند، اندکی از دخترها جلوتر هستند و دخترها در مهارت‌های حرکتی ظریف و برخی مهارت‌های درشت که به ترکیب تعادل خوب و حرکت پا نیاز دارند قوی‌تر هستند (۱۳). در سازش‌یافتگی اجتماعی نیز دخترها در روابط دوستی‌شان انحصاری هستند،

سرمایه‌گذاری در این زمینه، انجام پژوهش‌هایی است که از روش‌شناسی و مبنای نظری درستی برخوردار باشند تا با توجه به نتایج حاصل، بتوان تا حدودی نیازهای جامعه در این زمینه را برطرف کرد و گام‌هایی هرچند جزئی در زمینه بهبود وضعیت آموزشی و تربیتی برداشته شود. بنابر آنچه گفته شد و خلاصه پژوهشی که موجود است، هدف پژوهش حاضر مقایسه مهارت‌های روانی- حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی در دانش‌آموزان پیش‌دبستانی رفته و نرفته بود.

روش

الف) طرح مطالعه و شرکت کنندگان: پژوهش حاضر، یک پژوهش پس‌رویدادی (علی-مقایسه‌ای) است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهرستان خوی بود که در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ مشغول به تحصیل بودند (تعداد کل ۱۹۰۰ نفر). گروه نمونه بر اساس جدول کوهن شامل ۳۲۰ دختر و پسر است که با توان آماری ۰/۸ و حداکثر خطای ۰/۰۵ محاسبه شده است. از این تعداد ۱۶۰ نفر دارای تجربه پیش‌دبستان و ۱۶۰ نفر فاقد تجربه پیش‌دبستانی بودند. به منظور انتخاب نمونه پژوهش، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است. نمونه‌های این پژوهش بر اساس سه منطقه شمال، مرکز و جنوب شهر انتخاب گردید. ابتدا پس از اخذ مجوز لازم از سازمان آموزش و پرورش سه منطقه شمال، مرکز و جنوب و از هر منطقه چند مدرسه انتخاب شدند. از بین این مدارس دانش‌آموزان دارای تجربه پیش‌دبستانی و دانش‌آموزان فاقد تجربه پیش‌دبستانی جدا شدند و از بین آنها به طور تصادفی گروه‌های نمونه انتخاب شدند. ملاک انتخاب و ورود دانش‌آموزان به گروه‌های نمونه، سلامت روانی و جسمانی ایشان بود. پس از انتخاب نمونه‌ها آزمون مهارت‌های حرکتی لینکلن - ازرتسکی اجرا گردید. سپس پرسشنامه سازشی رفتار کودک به والدین آنها داده شد تا آن را تکمیل نمایند. سپس داده‌ها جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شد.

زیرا بیشتر از پسران انتظار صمیمیت دارند و دوستانشان بیشتر شبیه خودشان هستند (۱۴). به علاوه دخترها بیشتر پرخاشگری رابطه‌ای و پسرها پرخاشگری مستقیم بروز می‌دهند (۱۳).

نتایج پژوهش‌های متعددی تأثیر آموزش پیش‌دبستانی بر مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی را تأیید می‌کند. سلیمانی و نوروزی (۱۵)، حکیمی منش، تشکری، مژده‌ای و معین (۱۶)، زاچوپولو و همکاران (۱۷) و گویاکلا (۱۸)، در مطالعات خود تأثیر آموزش پیش‌دبستانی بر مهارت‌های روانی- حرکتی را بررسی کردند، آنها دریافتند که بین آموزش‌های پیش‌دبستانی و مهارت‌های روانی- حرکتی همبستگی بالایی وجود دارد. نتایج برخی پژوهش‌ها (۱۹) نشان داد آموزش پیش‌دبستانی در یادگیری مهارت‌های روانی حرکتی دانش‌آموزان دوره ابتدایی بی‌تأثیر است.

پژوهش‌های دیگری نیز در سال‌های اخیر در زمینه تأثیر آموزش پیش‌دبستانی بر سازش‌یافتگی اجتماعی انجام شده است. نتایج پژوهش‌های میرزاده (۲۰)، اسحاق‌نیا (۲۱)، سعیدی زاده (۲۲)، کرمی و هیئت‌الهی (۲۳)، بیرشک و مرادی (۲۴)، چمبرز (۲۵)، بارنت (۲۶)، لیونبرگ (۲۷)، دیوید (۲۸)، پیرا (۲۹) و جانسون (۳۰) نشان داد، دانش‌آموزانی که پیش‌دبستانی رفته بودند در مقایسه با دانش‌آموزانی که پیش‌دبستانی را تجربه نکرده بودند، سازش‌یافتگی اجتماعی بهتری دارند. همچنین مدت‌زمان آموزش نیز بر سازش‌یافتگی اجتماعی تأثیرگذار بود، بدین معنی که کسانی که زمان بیشتری در مراکز پیش‌دبستانی گذرانده بودند از سازش‌یافتگی اجتماعی بیشتری بهره‌مند بودند. البته باید یادآور شد نتایج برخی پژوهش‌ها (۳۱ و ۳۲) نیز حاکی از آن است که آموزش پیش‌دبستانی بر سازش‌یافتگی اجتماعی اثر ندارد.

با توجه به پیشرفت علم و فناوری در قرن حاضر و تبلور این نکته که شکوفایی یک کشور از بستر آموزش و پرورش برمی‌خیزد، نیاز به گسترش دوره پیش از دبستان، بیش از گذشته خود را نمایان می‌سازد. پیش‌نیاز برنامه‌ریزی و

ب) ابزار: در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از ابزارهای زیر استفاده گردید.

۱. **آزمون رشد حرکتی:** برای سنجش مهارت‌های روانی - حرکتی از آزمون لینکلن - ازرتسکی^۱ استفاده شد. این آزمون به منظور ارزیابی توانایی حرکتی سنین ۵ تا ۱۴ سال طراحی شده است. این مقیاس به صورت انفرادی اجرا شده و دارای ۳۶ گویه و شش خرده‌آزمون است که عبارت‌اند از: هماهنگی کلی ثابت، هماهنگی کلی پویا، هماهنگی دستی پویا، سرعت حرکتی، حرکات ارادی همزمان و بی حرکتی که به ترتیب دشواری مرتب می‌شوند. برای بررسی اعتبار این آزمون از روش دو نیم کردن استفاده شد. ضریب اعتبار با استفاده از فرمول اسپیرمن براون برای پسران ۰/۹۶٪ و برای دختران ۰/۹۷٪ است و روایی آن از طریق همبستگی نمره خرده‌مقیاس‌ها با نمره کل آزمون به برای پسران ۰/۷۳ و برای دختران ۰/۸۲ به دست آمد (۳۳). در این پژوهش نیز ضریب اعتبار آلفای کرونباخ برای مهارت لمس کردن ۰/۸۲، برای مهارت دولا شدن روی پنجه پا ۰/۷۹، برای مهارت ضربه زدن هماهنگک پاها ۰/۷۶، برای مهارت ایستادن روی یک پا ۰/۸۳، برای مهارت پریدن ۰/۹۶، برای مهارت راه رفتن عقب عقب ۰/۹۴، و برای مهارت انگشتان ۰/۹۳ به دست آمده است.

۲. **پرسشنامه رفتار سازشی^۲:** این پرسشنامه که در سال ۱۹۷۴ در آمریکا به وسیله لامبرت، ویند، میلر و نیگورا^۳ برای استفاده در مورد دانش آموزان ۷ تا ۱۳ ساله طراحی شده است، توسط شهنی ییلاق در سال ۱۳۷۱، ترجمه و بر روی ۱۵۰۰ دانش آموز دختر و پسر مقطع دبستانی کلاس‌های اول تا پنجم شهر اهواز هنجاریابی شده است. این آزمون از ۱۱ خرده‌مقیاس، ۳۸ زیرمجموعه و ۲۶۰ سؤال تشکیل شده است. سؤالات پرسشنامه رفتار سازشی کودک ویژگی‌های تحول یافته اجتماعی در کودک را می‌سنجد. این ویژگی‌ها شامل راست‌گویی، نشاط، اعتماد به خود، میزان خجالتی بودن، حساسیت و زودرنجی،

میزان حسادت، تملق‌گویی، خیال‌بافی، ترسو بودن، جرأت داشتن، آزار و اذیت دیگران، قدرت رهبری و نحوه ارتباط با خواهران و برادران و همسالان هستند. ضرایب اعتبار آزمون از طریق ضریب همبستگی فرم اصلی با فرم ۲ و ۳ مورد استفاده در اعتباریابی به ترتیب ۰/۵۵ و ۰/۶۰ است که در سطح ۰/۰۱ از نظر آماری معنادارند. اعتبار ۱۱ خرده‌مقیاس این آزمون بر اساس محاسبه ضریب همبستگی آنها در مقیاس اصلی با همان ۱۱ خرده‌مقیاس در فرم ۲ و ۳ به دست آمده است. این ۲۲ ضریب اعتبار از ۰/۱۶ تا ۰/۶۳ دامنه تغییر دارند که به جز یکی بقیه آنها در سطح ۰/۰۵ تا ۰/۰۰۱ آماری معنی دارند. ضریب اعتبار کل آزمون با روش تصنیف فرد - زوج ۰/۸۳ است که همگی در سطح ۰/۰۰۱ آماری معنادارند. نقطه برش این آزمون ۶۵/۷ است که با استفاده از میانگین به دست آمده است (۳۴). در این پژوهش نیز ضریب اعتبار کل پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۰ به دست آمده است.

به منظور بررسی داده‌ها و تجزیه و تحلیل نتایج این پژوهش، در بخش آمار توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد برای متغیرهای پژوهش در دو گروه مورد استفاده قرار گرفت؛ و در بخش آمار استنباطی از تحلیل واریانس چند متغیری و t مستقل برای آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده شد که این تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ انجام گرفت.

ج) روش اجرا: پس از کسب مجوزهای لازم از کمیته علمی و اخلاقی سازمان آموزش و پرورش، مدارس مورد نظر انتخاب و ابزارهای معرفی شده بر روی دانش آموزان انتخاب شده در دو گروه اجرا شد. لازم به ذکر است علاوه بر گرفتن مجوز از مؤسسه آموزش و پرورش سایر ملاحظات اخلاقی نیز در این پژوهش رعایت شد. از والدین دانش آموزان رضایت کامل گرفته شد. همچنین به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات به دست آمده فقط برای انجام پژوهش به کار می‌رود و کاملاً محرمانه باقی می‌ماند و نیازی به نوشتن نام نیست.

1. Lincoln Oseretsky
2. Adaptive Bbehavior Inventory for Children (ABIC)
3. Lambert, wind, Miller & Nygora

یافته‌ها

روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی برای گروه‌های پیش‌دبستانی‌رفته و نرفته به تفکیک گروه ارائه شده است.

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد گروه‌های مورد مطالعه بر حسب خرده‌مقیاس‌های مهارت‌های

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی خرده‌مقیاس‌های مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی برای گروه‌های پیش‌دبستانی‌رفته و نرفته

پیش‌دبستانی نرفته		پیش‌دبستانی رفته		خرده‌آزمون‌ها		
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین			
۳/۸۷	۱۰/۷۶	۳/۱۶	۱۱/۰۶	لمس کردن	روانی - حرکتی	
۳/۷۶	۱۰/۷۳	۳/۹۷	۱۰/۸۱	دولاشدن روی پنجه پا		
۲/۸۵	۱۲/۸۷	۲/۷۴	۱۳/۱۹	ضربه زدن هماهنگ پاها		
۳/۸۹	۹/۲۱	۵/۵۰	۹/۹۲	ایستادن روی یک پا		
۳/۲۲	۱۱/۴۱	۲/۹۶	۱۱/۸۴	پریدن		
۱/۹۷	۱۳/۴۹	۲/۸۱	۱۳/۶۱	راه رفتن عقب عقب		
۱/۸۳	۱۵/۹۴	۱/۷۹	۱۶/۹۷	مهارت انگشتان		
۳/۶۲	۲/۷۳	۳/۵۱	۲/۷۱	رفتار خشونت‌آمیز		
۱/۴۳	۲/۵۶	۱/۲۳	۲/۵۲	رفتار ضداجتماعی		
۳/۵۲	۲/۶۷	۴/۷۱	۲/۶۳	رفتار طغیانی		
۳/۸۷	۲/۰۶	۲/۹۹	۱/۹۴	رفتار غیرقابل اعتماد		
۲/۹۸	۲/۵۹	۴/۶۴	۲/۵۲	کناره‌گیری		
۳/۷۳	۴/۸۱	۳/۰۱	۴/۷۸	رفتار قالبی		سازش‌یافتگی
۵/۹۱	۳/۷۰	۵/۷۳	۳/۶۷	رفتارهای اجتماعی نامناسب		
۱/۷۹	۵/۴۹	۱/۵۵	۵/۴۵	عادات صوتی ناپسند		
۶/۷۹	۴/۱۰	۷/۲۹	۳/۹۶	عادات ناپسند یا عجیب		
۱/۵۹	۳/۴۲	۰/۸۹	۳/۳۰	گرایش فزون‌کشی		
۳/۷۶	۱/۸۹	۳/۱۴	۱/۸۱	آشفته‌گی‌های روانی		

آزمون ام باکس استفاده شده است که نتایج به دست آمده برای زیرمقیاس‌های مهارت‌های روانی - حرکتی ($P = 0/517$)، $F = 0/965$ ، $Box's M = 27/673$) و زیرمقیاس‌های سازش‌یافتگی اجتماعی ($P = 0/416$)، $F = 0/984$)، $Box's M = 65/010$) حاکی از برقراری این مفروضه است. مفروضه کرویت با استفاده از آزمون بارتلت بررسی شد که در پژوهش حاضر آزمون کرویت بارتلت بر روی مؤلفه‌های مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی انجام گرفت که مجذور کای به دست آمده برای زیرمقیاس‌های مهارت‌های روانی - حرکتی ($P = 0/042$)، $df = 21$)، $X^2 = 35/12$) و زیرمقیاس‌های سازش‌یافتگی اجتماعی ($P = 0/000$)، $df = 55$)، $X^2 = 100/898$) معنادار و حاکی از

بر اساس نتایج جدول ۱ دانش‌آموزان پیش‌دبستانی‌رفته میانگین بالاتری نسبت به دانش‌آموزان پیش‌دبستانی‌نرفته در تمامی ابعاد مهارت‌های روانی - حرکتی دارند، همچنین میانگین گروه دانش‌آموزان پیش‌دبستانی‌رفته پایین‌تر از میانگین دانش‌آموزان پیش‌دبستانی‌نرفته در تمامی ابعاد سازش‌یافتگی اجتماعی است. نمرات پایین در پرسشنامه رفتار سازشی بیانگر برخورداری از سازش‌یافتگی اجتماعی بالا است. در ادامه نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری ارائه شده است. در ابتدا مفروضه‌های این آزمون بررسی شد. برای بررسی همسانی ماتریس‌های کوواریانس زیرمقیاس‌های مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی (متغیرهای وابسته) در بین سطوح مختلف متغیر مستقل، از

واریانس‌ها بین دو گروه بود. پس از بررسی و اطمینان از برقراری پیش‌فرض‌های تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد که نتایج در جدول ۲ گزارش شده است.

کرویت ارتباط بین متغیرهای وابسته بود. همچنین برابری واریانس خطای مؤلفه‌های متغیرهای مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی با استفاده از آزمون لون انجام گرفت و نتایج حاکی از عدم معناداری تفاوت

جدول ۲: اثرات بین آزمودنی‌ها در مؤلفه‌های مهارت‌های روانی - حرکتی

سطح معنی‌داری	F	میانگین مجدورات	درجه آزادی	نوع سوم مجموع مجدورات	مهارت‌های روانی - حرکتی
۰/۰۰۱	۱۶/۰۸۵	۹/۸۰۰	۱	۹/۸۰۰	لمس کردن
۰/۰۰۱	۲۴/۶۸۴	۱۴/۰۲۸	۱	۱۴/۰۲۸	دولاشدن روی پنجه پا
۰/۰۰۱	۱۷/۵۱۷	۱۰/۱۵۳	۱	۱۰/۱۵۳	ضربه زدن هماهنگ پاها
۰/۰۰۱	۱۰/۹۱۹	۶/۳۲۸	۱	۶/۳۲۸	ایستادن روی یک پا
۰/۰۰۱	۲۵/۸۶۹	۱۴/۰۲۸	۱	۱۴/۰۲۸	پریدن
۰/۰۰۱	۱۴/۴۸۶	۸/۴۵۰	۱	۸/۴۵۰	راه رفتن عقب عقب
۰/۰۰۱	۱۷/۴۴۷	۹/۱۱۳	۱	۹/۱۱۳	مهارت انگشتان

معناداری هر کدام از مقایسه‌ها (برای هر مؤلفه) ۰/۰۰۷ (آلفای ۰/۰۵ تقسیم بر تعداد مقایسه‌ها) در نظر گرفته شد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود تفاوت همه مهارت‌های روانی حرکتی در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار است. با توجه به میانگین دو گروه، می‌توان گفت دانش آموزان پیش‌دبستانی رفته، در همه مهارت‌های روانی - حرکتی بالاتر از دانش‌آموزان پیش‌دبستانی نرفته هستند.

بر اساس نتایج جدول ۲ بین دو گروه در مؤلفه‌های مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد ($p < ۰/۰۵$). در ادامه تحلیل واریانس چندمتغیری، زیر مقیاس‌های مهارت‌های روانی - حرکتی از طریق آزمون تأثیرات بین آزمودنی‌ها به صورت تک متغیری در بین گروه‌های دانش‌آموزان مورد مقایسه قرار گرفت که نتایج آن نیز در جدول ۲ ارائه شده است. با توجه به لزوم کنترل سطح خطای نوع اول با استفاده از روش بنفرونی، سطح

جدول ۳: اثرات بین آزمودنی‌ها در مؤلفه‌های سازش‌یافتگی

سطح معنی‌داری	F	میانگین مجدورات	درجه آزادی	نوع سوم مجموع مجدورات	سازش‌یافتگی اجتماعی
۰/۰۰۱	۳۲/۸۹۷	۷/۲۰۰	۱	۷/۲۰۰	رفتار خشونت‌آمیز
۰/۰۰۱	۱۶/۴۶۷	۳/۴۰۳	۱	۳/۴۰۳	رفتار ضداجتماعی
۰/۰۰۱	۱۱/۲۹۵	۲/۲۵۳	۱	۲/۲۵۳	رفتار طغیانی
۰/۰۰۱	۱۲/۲۶۴	۲/۱۱۳	۱	۲/۱۱۳	رفتار غیرقابل اعتماد
۰/۰۰۱	۱۸/۳۵۹	۴/۲۵۳	۱	۴/۲۵۳	کناره‌گیری
۰/۰۰۱	۱۵/۲۲۵	۳/۲۵۳	۱	۳/۲۵۳	رفتار قالبی
۰/۰۰۱	۱۳/۳۷۳	۲/۶۲۸	۱	۲/۶۲۸	رفتارهای اجتماعی نامناسب
۰/۰۰۳	۹/۲۲۶	۱/۶۱۳	۱	۱/۶۱۳	عادات صوتی ناپسند
۰/۰۰۱	۱۷/۸۳۳	۳/۳۷۸	۱	۳/۳۷۸	عادات ناپسند یا عجیب
۰/۰۰۵	۸/۱۴۶	۱/۰۲۸	۱	۱/۰۲۸	گرایش فزون‌کنشی
۰/۰۰۱	۳۱/۳۵۴	۲/۵۲۸	۱	۲/۵۲۸	آشفتگی‌های روانی

نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های تقویان جدول قدم و همکاران (۱۹) همسو نیست. این پژوهشگران نشان دادند آموزش پیش‌دستانی در یادگیری مهارت‌های روانی حرکتی دانش‌آموزان دوره ابتدایی بی‌تأثیر است. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد یکی از عوامل مؤثر در تحول مهارت‌های حرکتی، میزان فضای مدرسه است که کودکان بتوانند آزادانه به بازی پردازند. در برخی از مراکز پیش‌دستانی به دلیل فضای کوچک مدارس پیش‌دستانی کودکان، دانش‌آموزان به میزان کافی حرکت و جنبش لازم را ندارند (۳۶).

در سازش‌یافتگی اجتماعی نیز تفاوت معناداری بین دانش‌آموزان پیش‌دستانی رفته و نرفته مشاهده شد. به عبارت دیگر تجربه پیش‌دستانی در سازش‌یافتگی اجتماعی کودکان تفاوت معناداری ایجاد کرده است و این نتیجه همسو با یافته‌های میرزاده (۲۰)، اسحاق نیا (۲۱)، سعیدی زاده (۲۲)، کرمی و هیبت الهی (۲۳)، بیرشک و مرادی (۲۴)، چمبرز (۲۵)، بارنت (۲۶)، لیونبرگ (۲۷)، دیوید (۲۸)، پررا (۲۹) و جانسون (۳۰) است. نتایج آنها نشان داد دانش‌آموزانی که پیش‌دستانی رفته بودند در مقایسه با دانش‌آموزانی که پیش‌دستانی تجربه نکرده بودند در ارتباط اجتماعی با معلمان، همکاری اجتماعی با دانش‌آموزان، مقررات مدرسه و تعاملات اجتماعی عملکرد بهتری داشتند. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد که ارتباط در مدرسه از جمله عوامل مؤثر در رشد حرمت خود کودکان است. در سال‌های اخیر توجه روزافزون به کیفیت آموزش‌ها و اینکه کودکان در این مراکز طبق چه اصول و مبانی آموزش ببینند و ارتقاء سطح ارتباطی معلم با دانش‌آموزان باعث شده است کمبودهایی را که کودک در خانه با آن مواجه است در مدرسه جبران کند (۳۷).

یافته‌های این پژوهش در این بخش با یافته‌های برخی از پژوهش‌ها (۳۱ و ۳۲) همسو نیست. این پژوهشگران در بررسی خود به این نتیجه رسیدند تحول اجتماعی دانش‌آموزان پیش‌دستانی رفته در مقایسه با دانش‌آموزان پیش‌دستانی نرفته تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود. همچنین آموزش

در ادامه تحلیل واریانس چندمتغیری، خرده‌مقیاس‌های سازش‌یافتگی اجتماعی از طریق آزمون تأثیرات بین آزمودنی‌ها به صورت تک‌متغیری در بین گروه‌های دانش‌آموزان مورد مقایسه قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۳ آمده است. با توجه به لزوم کنترل سطح خطای نوع اول با استفاده از روش بنفرونی، سطح معنی‌داری هر کدام از مقایسه‌ها (برای هر مؤلفه) $0/007$ (آلفای $0/05$ تقسیم بر تعداد مقایسه‌ها) در نظر گرفته شد.

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود تفاوت همه مؤلفه‌های سازش‌یافتگی در سطح $0/001$ ، $0/003$ و $0/005$ معنادار است. با توجه به میانگین دو گروه، می‌توان گفت دانش‌آموزان پیش‌دستانی رفته، در همه مؤلفه‌های سازش‌یافتگی اجتماعی بالاتر از دانش‌آموزان پیش‌دستانی نرفته هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تأثیر آموزش پیش‌دستانی بر روی مهارت‌های روانی- حرکتی و سازش‌یافتگی اجتماعی صورت گرفت. نتایج حاصل نشان داد که تفاوت معناداری در مهارت‌های روانی- حرکتی بین دانش‌آموزان پیش‌دستانی رفته و نرفته وجود دارد. به عبارتی آموزش پیش‌دستانی توانسته بود باعث تغییر معناداری در مهارت‌های روانی- حرکتی کودکان شود و این نتیجه همسو با یافته‌های سلیمانی و نوروزی (۱۵)، حکیمی منش، تشکری، مژدهی و معین (۱۶) و گویاکلا (۱۸) است. آنها نیز در تحقیقات خود بر نتایج مثبت و تأثیرگذار آموزش پیش‌دستانی بر مهارت‌های روانی- حرکتی رسیده بودند. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد که تحرک محرک‌های محیطی و امکان تجارب حسی- حرکتی و ذهنی اثرهای مطلوب بر روند تحول مهارت‌های روانی- حرکتی می‌گذارد. هرچه محیط غنی‌تر و روابط بین افراد صمیمی‌تر باشد برداشت کودک از محیط بیشتر است (۳۵).

از محدودیت‌های پژوهش حاضر، محدود بودن جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به پرسشنامه و عدم کنترل متغیرهایی مانند سطح فرهنگی خانواده‌ها، درآمد و سطح تحصیلات والدین بود. هنجار نبودن آزمون لینکلن / ازرتسکی در جمعیت ایران از دیگر محدودیت‌های پژوهش حال حاضر بوده است. یکی از متغیرهای مهم در دوران پیش‌دبستانی، نحوه آموزش معلمان به دانش‌آموزان است. به نظر می‌رسد که ویژگی شخصیتی معلم و نحوه ارتباط او با دانش‌آموز در تحول روان‌شناختی کودک مؤثر باشد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده این متغیر نیز وارد شود و ارتباط آن با سازش‌یافتگی اجتماعی و مهارت‌های روانی - حرکتی مورد سنجش قرار گیرد. سبک والدگری والدین نیز یکی از متغیرهای مهم در سازش‌یافتگی اجتماعی کودکان است، در این پژوهش چنین متغیری مورد سؤال قرار نگرفت که لازم است در پژوهش‌های آینده به چنین سازه کلی پرداخته شود. در هر صورت بر اساس نتایج پژوهش حاضر که در جامعه دوزبانه (ترک - فارسی) انجام گرفته است، شایسته است وزارت آموزش و پرورش سراسری کردن دوره پیش‌دبستانی را به‌عنوان پایه رسمی دوره ابتدایی سرعت بخشد و در مناطقی که امکان ایجاد کلاس‌های پیش‌دبستانی وجود ندارد، به‌جای معلمان ابتدایی، از مربیان پیش‌دبستانی برای برگزاری دوره‌های آمادگی تابستانی استفاده شود.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از آزمودنی‌های این پژوهش به دلیل همکاری و مشارکت فعال در طول تحقیق کمال تشکر و قدردانی را داریم.

تضاد منافع: این پژوهش برای نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی نداشته است.

پیش‌دبستانی بر سازش‌یافتگی اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر معناداری ندارد. در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد فقط حضور در مدارس پیش‌دبستانی شاید نتواند کودکان را به سمت سازش‌یافتگی اجتماعی رهنمون سازد. به نظر گلاسر (۳۸) کیفیت آموزش‌ها و اینکه کودکان در این مراکز طبق چه اصول و مبانی آموزش می‌بینند مهم‌تر است و نوع ارتباط معلم با شاگرد از عوامل تعیین‌کننده سازش‌یافتگی اجتماعی است؛ بنابراین کیفیت ارتباط با معلم در تحول سازش‌یافتگی اجتماعی کودک تأثیرگذار است.

همان‌طور که گفته شد آموزش پیش‌دبستانی منجر به افزایش مهارت‌ها و سازش‌یافتگی اجتماعی گردید که نشانگر امکان تجارب حسی، حرکتی و ذهنی و اثرهای مطلوب آن بر روند تحول مهارت‌های روانی - حرکتی و سازش‌یافتگی کودکان است؛ بنابراین رعایت این اصول برای دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت، می‌تواند نتایج مهمی در برداشته باشد. برای آموزش واقعی به وجود آوردن یک محیط فعال و دارای تجربه غنی از اهمیت خاصی برخوردار است و باید سرلوحه تمام فعالیت‌ها قرار گیرد. اگر بخواهیم افرادی سالم پرورش دهیم باید احتیاجات و نیازهای عمده کودک را تأمین کنیم. همچنین نتایج این پژوهش را می‌توان به سایر کودکانی که در محیط‌های محروم بزرگ شده‌اند نیز تعمیم داد. کودکان خانواده‌های فقیر نه تنها از اسباب‌بازی، کتاب و سایر محرک‌های روانی / آموزشی محروم هستند بلکه به‌طور نسبی امکان انجام بسیاری از فعالیت‌های لازم برای تحول روانی - حرکتی مانند بازی‌های مؤثر در تحول روانی را ندارند. والدین این کودکان اغلب بی‌سوادند و از اهمیت بازی در تحول کودکان چندان آگاه نیستند. اثرهای این‌گونه محیط‌های فقیر در سازش‌یافتگی بعدی کودکان در مدرسه و جامعه عواقبی را به همراه خواهد داشت. آگاهی از میزان چگونگی تأثیر هر یک از عوامل مذکور می‌تواند هریک از دست‌اندرکاران آموزشی و والدین را یاری کند.

References

1. Mofidi F. The importance of motor-physical fitness of preschool children in education system modification program of Iran. Article series of the 2nd scientific congress of sports with an emphasis on grade school. Head Office of Physical Education. 1997; 2(5): 74- 78. [Persian].
2. Yarmohammadian A. Psychomotor disorders, reeducation and rehabilitation. First Edition. Esfahan: Esfahan university; 2013, PP: 213-214. [Persian].
3. Jensen E. Minds with brain in the mind. New York: Ascd; 2002, PP: 96-98.
4. Mofidi F. Foundations of education in pre - school. Second edition. Tehran: Samt; 2013, PP: 13-15. [Persian].
5. Abdi S, Talebi Por N. Motor learning and development the basis of physical, spiritual and mental health requirement (Specially for preschool coaches). First edition. Rasht: Abdi; 2014, PP: 57- 59. [Persian].
6. Harrow A. A taxonomy of the psychomotor domain: A guide for developing behavioral objectives. (Persian translator). Second edition. Tehran: Rodaki; 1989, PP: 92- 95.
7. Mafakheri A, Onag N, Alizadeh M. Cognition and social adjustment. First edition. Bojnord: Publication azarin mehr; 2016, PP: 32-33. [Persian].
8. Eslami Nasab A. Psychological compatibility. First Edition. Tehran: publishing houses bonyad; 1994, PP: 220- 269. [Persian].
9. Wadsworth B. Piaget's theory of cognitive and affective development. Amin yazdi A, Salehi Fadardi J. (Persian translators). First edition. Mashhad: Ferdowsi university of Mashhad; 1999, PP: 137- 152.
10. Flavell J. Cognitive development. Maher F. (Persian translator). First edition. Tehran: Roshd; 2006, PP: 357- 391.
11. Gesell A. Maturation and patterning of behavior. In: Murchison C. A handbook of psychology, Worcester, Ma: Clark university press. 1933, PP: 798-844.
12. Gallahu DL, Ozmun JC. Understanding motor development: infants, children, adolescents, adults. Hemayattalab R, Movahedi A, Farsi A, Foladiyan J. (Persian translators). First edition. Tehran: Elm va Harekat; 2011, PP: 541- 549.
13. Berk L. Development through the lifespan. Seyed mohammadi Y. (Persian translator). Twenty-fifth edition. Tehran; Arasbaran; 2014, PP: 506- 511.
14. Hartup W. Child development ,the company they keep: Friendship and their developmental significance. Child Development. 2002; 67(1):1-13.
15. Soleimani N, Norozi D. The relationship between motor abilities and academic development of students in 5th grade of Tehran's 4th educational district [Thesis for Master of Science]. [Tehran, Iran]: Faculty of Psychology and Educational Sciences, Tehran Allameh Tabatabaie University; 1994, PP: 72- 78. [Persian].
16. Hakimimanesh Y, Tashakori A, Mojdehi H, Moein H. Effect of richen on intelligent and psychomotor development of nursed children. Baztab, 1983; 3(2): 33-47. [Persian].
17. Zachopoulou A, Tsapakidu A, Derri V. The effects of a developmentally appropriate music and movement program on motor performance. Early Childhood Research Quarterly. 2004; 19 (4): 631-642.
18. Goyakla A. Activity-based intervention in motor skills development. Perceptual and Motor Skills. 2005; 100(3): 1011-1020.
19. Taghaviyan Jadval Ghadam Z, Yazdan Panah O, Bahramfar A, Jafari G. Evaluation of the effect of Pre-school relationship sex differences elementary students' psychomotor skills associated with variables and social adjustment. Second National Conference on Sustainable Development in Psychology, Social and Cultural Studies. 2015; 2 (1): 87- 101. [Persian].
20. Mirzadeh M. Effect of pre-school education in social emotional adjustment in first-grade children [Thesis for Master of Science]. [Tehran, Iran]: Faculty of Psychology ,Tehran University; 1986, PP: 50-56. [Persian].

21. Eshaghi Nia H. The effects of preschool education on mental development, academic and emotional adjustment, social, school children, Torbat Heydarieh city [Thesis for Master of Science]. [Tehran, Iran]: Faculty of Psychology, Tehran University; 1994, PP: 65- 69. [Persian].
22. Saeedzadeh M. The relationship between education and social development of preschool students first and second elementary public schools Tehran [Thesis for Master of Science]. [Tehran, Iran]: Faculty Teacher training, Tehran University; 1997, PP: 53- 68. [Persian].
23. Karami M, Heybat Allahi S. Effect of pre-school education on the relationship between social adjustment of students in the first grade zones 1 and 2 city of Sanandaj. Abstract education research reports; 1998, PP: 71- 89. [Persian].
24. Bireshk B, Moradi S. Examine the relationship between social adjustment, academic and emotional education of children in the primary schools in Tehran. [Tehran, Iran]: Faculty of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran University; 2004, PP: 93- 107. [Persian].
25. Chambers P D. Methods for behavioral research: A systematic approach. London: Sage publications ; 1990, PP: 323-394.
26. Barnett W. Long-term effect of early childhood programs on cognitive and school outcomes. *Future Child*. 1995; 5(25): PP: 25- 50.
27. Lyunnbrg A. Speech development of mental process in the child. United state: Penguin Cdcation; 2000, PP: 418- 443.
28. David G. Abnormal psychology. New York: John wiley sons; 2000, PP: 276- 319.
29. Perera H. Readiness for school entry: A community survey. *Journal of royal Institute Public Health*. 2005; 19(4): PP: 283-289.
30. Jensen E. Arts with The brain. New York: Association for Supervision and Curriculum Development; 2012, PP: 294-310.
31. Farshad M. The effect of pre-school education on academic achievement and social development of primary students in Tehran [Research projects]. [Tehran, Iran]. Department of Education in Tehran; 1997, PP: 49- 58. [Persian].
32. Nagdi Dorbati F. The study relationship between maternal employment and social adaptation of children [Thesis for Master of Science]. [Tehran, Iran]. Faculty of Psychology, Tehran University; 2001, PP: 62-75. [Persian].
33. Fallah H. The study of the effect of pre-school courses on the development of perceptual-motor performance of first grade primary school students in Isfahan Region 2. [Thesis for Master of Science]. [Tehran, Iran]. Faculty of Teacher training, Tehran University; 1997, PP: 83- 95. [Persian].
34. Ahangobnezhad M. Comparison of emotional and social adjustment of jump and non-jump pupils of elementary school in Ahvaz. *Journal of ducational Sciences and Psychology University of Ahvaz*. 1994; 1 (1): 70-88. [Persian].
35. Eghbalpour A, Badamiyan H. Education, Preschool - Study and teaching. First edition. Tehran: Monadiye Tarbiyat. 2016, PP: 22-27. [Persian].
36. Safarnavadeh M, Nasehiyan A. Educational space design standards in the teaching-learning process. First edition. Tehran: Roshdefarhang; 2016, PP: 112- 123. [Persian].
37. Rahbar R. Friendly environment and human relationships in school. First edition. Qom: Mirase mandegar; 2015, PP: 15- 22. [Persian].
38. Glasser W. Schools without failure. Sadeh H, Hamzeh Tabrizi M. (Persian translator). Fifth Edition. Tehran: Roshd, 2009, PP: 125- 137.

Comparison of Psycho-Motor Skills and Social Adjustment in Students with and without Pre-School Experience

Gollamreza Gol Mohammadnejhad¹, Amir Yekanizad^{*2}

1. Assistant Professor, Department of Educational sciences and Psychology, Faculty of Psychology, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

2. M.A. in Psychology, Islamic Azad University, Salmas Branch, Salmas, Iran

Received: July 22, 2016

Accepted: December 20, 2016

Abstract

Background and Purpose: Given the advancement of science and technology in the present century, and the crystallization of the fact that the prosperity of a country emerges from education, the need to expand the primary school reveals itself more than ever before. The current research aims to investigate the role of preschool education on psycho-motor skills and social adjustment in elementary students.

Method: The research method is a causal-comparative study. The statistical population included all elementary students of Khoy city in the academic year of 2013- 2014 (1900 student) that 320 of them were selected by stratified sampling method (160 students in each group). The instrument used included the adaptive behavior inventory for children (Lambert & et al, 1984) and motor development test (Lincoln Oseretsky, 1978). Data analysis was performed using multivariate analysis of variance.

Results: The results of multivariate analysis of variance analysis showed that preschool education has increased psychomotor skills and adaptation in all of components in students with preschool education experience ($P < 0.001$).

Conclusion: Based on the results of this research, primary education can be considered as one of the most effective methods for improving psychomotor skills and social adaptation in students. The implications of the result are discussed in the article.

Keywords: Preschool education, psychomotor skills, social adjustment

---

Citation: Gol Mohammadnejhad GH, Yekanizad A. Comparison of psycho-motor skills and social adjustment in students with preschool education experience with students without preschool experience. Quarterly Journal of Child Mental Health. 2017; 4(1): 78-87

---

*Corresponding author: Amir Yekanizad, M. A. in Psychology, Islamic Azad University, Salmas Branch, Salmas, Iran.
Email: Yekaniamir@gmail.com Tel: (+98) 044- 35225552